

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת ויגש

. (יה) ויגש אליו יהודה.

כששמע המשפט החרון ליקח את בנימין לעבד, ואחיו שותקים מפני היראה, נתרחק מאלהם ונגש הוא לבדו אל יוסף לדבר עמו, כי עליו מוטל הדבר להליל את בנימין: ידבר נא עבדך דבר באזני אדני. יתכן לפרש לפי שעד עתה היה המליץ בינותם בדברים אליו, חשבו בתחלה שיוסף אינו מבין בלשונם, וכעדות הכתוב והם לא ידעו כי שומע יוסף (לעיל מ"ב כ"ג), אבל כשראו שהלך מעליהם נטרד ומילר אחר שאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וכו', נולד ספק בלבם שאולי יבין יוסף בלשון עברי, ומה גם אחרי שהושיבם לפניו בכבוד כזכורתו והלעיר כלעירתו נתאמת אללם שהוא מכיר משפתתם ועניניהם, ובראותם עתה השבת הכסף פעם שנית באמתחותיהם ועלילת הגביע, נתחזק בלבם הספק שיש בכל מעשי יוסף ענין נסתר וכוונה מיוחדת להרע עמו, מה שלא עשה לשאר האורחים הבאים שמה לשבור אוכל. לכן מלאו לבו ליהודה להתקרב אל יוסף ולדבר עמו פה אל פה בלי מליץ, כדי שיגיעו דבריו לאזני יוסף כמו שאומרים ממש בלי העתקה, כי חשש גם כן אולי המליץ לא יעתיק דבריו כמשפט, כי אחרי כל הקורות אותם לא יאמין עוד לשום אדם מעבדי המלך, ולזה אמר באזני אדוני, וחשב יהודה שעכ"פ אם יוסף יחליט עוד שהוא אינו מבין לשונם, אז יבא המליץ לתרגם דבריו. ולפי שנראה לו כעזות פנים לדבר פה אל פה לפני המושל, אמר ואל יחר אפך בעבדך: כי במוך בפרעה. ירא אני לדבר לפניך כמו לפני המלך, כי אתה מושל בפרעה ופרעה כמוך:

א. באור יש"ד .
פרק מד', פסוק יח':

אלות

1. מה מביא את פרשנו אהדאיש כי יהודה פנה לבדו אל יוסף ולמה זה היה חשוב לו?
2. פרשנו מסביר באריכות את התנהגות יהודה, מה הוא רוצה ללמדנו בכך?
3. מה היו הדברים עצם שהם היה מקום לספקות על יהודה בהתנהגות יוסף כלפיהם?
4. לאור זאת מה היתה מסקנתו?
5. למה הוא הדאיש את הצרכתו למצמדו הרט על יוסף כמו כרעה?

* * *

ב. אור החיים.

פרק מה' פסוק א':

(א) ולא יכל יוסף להתאפק. פרוש שלא עצר כח להמתין עד שיצאו כל הנצבים מעצמן וקרא בקול גדול הוציאו כל איש פרוש במהרה לא שיאמרו להם לצאת פי כשיצאו מעצמן יצאו במתון ולא סבל ארץ זמן ההוצאה, ואמר ולא עמד פי לא נתעכב איש אלא במהרה תכף יצאו יחד:

בהתנדע יוסף וגו'. פרוש בשביל התנדעותו אל אחיו פרוש הכרת דבר פדי שיפירו ונצדיקו פי הוא יוסף ודבר זה צריך להזכירם במכירתו ולא רצה לזלזל באחיו שיחזיקו אותם בדבר נבלה כזו למכור אחיהם, ואמר בסמוך וימתן את קלו בכבי וישמעו מצרים וגו' הרי זה מגיד כי מה שמנע הזולת בהתנדעו לאחיו לא לצדו כי הוא קרא בקול ושמעו כל העיר את הדבר אלא לצד בשת אחיו הוא שעשה מטעם הנזכר:

מלא

1. איק ולא מה מין כרשנו את קריאתו fe יוסף להוצאת האנשים מן המקום?
2. האט זה לפשו או לא?
3. מה פדיוק צה יוסף, ומה נודע לאנשי החצר באצריט?
4. האט ומה הסתיר יוסף מן האצריט הסובבים אותו?

* * *

ג. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק מה' פסוק א':

(א) להתאפק לכל הנצבים עליו. להתאפק התאפקות מספיק לברר עסקי "כל הנצבים עליו" 1.

1. הלמ"ד ב"לכל" פירושו עבור או לטובת כלומר, רצונו העז לגלות עתה לאחיו שהוא יוסף לא איפשר לו לטפל בעניני כל אלה שבאו אליו בעניניהם. וזה כפירוש רבינו לעיל יח, ב ד"ה נצבים עליו: כי הממתינים אצל אדם לדבר עמו ייקראו "נצבים עליו".

מלא

1. מה ואיק מין כרשנו מן האנשים "אצריט"?
2. האט זה לפשו או כפשונו fe יוסף?
3. איזה מסקנה אפשרית ניתן ללמוד מכל זה?

* * *

ד. תוספת ברכה.

פרק מה' פסוקים יט', יב', יג':

רדה אלי. (מ"ה ט').
ויעקב אמר לבניו רדו שמה (למצרים, פ' מקץ, מ"ב ב') וכתב רש"י שם בזה הלשון, רדו שמה, ולא אמר לכו, רמז למאתים ועשר שנים שישתעבדו למצרים, כמנין רדו, עכ"ל.
והנה אם לרמזים, אפשר להוסיף "רמז על רמז" בדברי יוסף כאן שאמר "רדה" ולא בוא, כי מן אז, מן מאמר יעקב רדו שמה עברה כמו שנה עד עתה, כי שתי פעמים הלכו מביתם, והתמהמו בביתם אחר ששבו, כמו שאמרו לולא התמהמו (פ' מקץ, מ"ג י') ונשאר מן מאתים ועשר שנים — מאתים ותשע — כמנין "רדה", וזה מרומז במה שאמר "רדה", אלי. ואמנם בכלל, זה וזה (רדו ורדה) אינם רק רמז בלבד, יען כי ההליכה מארץ כנען למצרים תכונה בלשון ירידה, מפני שהיא (מצרים) עומדת במורד לגבי ארץ כנען. וכה מצינו הלשון וירד אברם מצרימה (פ' לך, י"ב י'), ויוסף הורד מצרימה (פ' וישב, ל"ט א'), ועוד.

והנה עיניכם רואות לי פי המדבר אליכם והגדתם לאבי את כל כבודי כמצרים ואת כל אשר ראיתם (מ"ה י"ב י"ג)

המשך הענינים בספורו מדבורו בפיו עם בקשתו מהם להודיע לאביו מכל אשר ראו — אפשר להסביר, משום דקשה לאדם המנומס שבעצמו ידבר ויצויר את כבודו וגדולתו בעולם, ואין זה מן המדות המשובחות ולא מן הנמוס וכמו שכתוב, יהלך זר ולא פיד (משלי, כ"ז ב'). וזהו שאמר להם, הנה עיניכם רואות כי פי המדבר אליכם ועל כן קשה עלי לתאר בפי מכבודי פה, אבל אתם תגידו לאבי מכל כבודי כפי שראיתם.

ואתה צוית זאת עשו. (מ"ה י"ט).

ואעפ"י שדי הי' לו לתת לו רשות על זה, בלא צוי — אך אפשר לומר, שכונת הצוי הוא, מפני שחשב, כי יכול להיות שלא יאבה יוסף להוציא מן הארץ בשעת רעבון מיני אוכל ושאר דברים — לכן הבטיח זה ע"י צוי, וכל זה הוא לאהבתו אל יוסף ולכל ענינו.

אלו

1. מהו הראל ומה הראל על ראל?
2. איך אנו מתיחסים לראלים כאלה?
3. כמה שנים באמת היו בני ישראל במצרים?
4. איך פרשנו מפי' לצומק את דברי יוסף בפסוקים יב', י"ד'?
5. מה חידושו בפסוק י"ט'?

* * *

ה. קדושת לוי.

פרק מה' פסוק נב':

וכמו שיוסף היה אף על פי כן תחת רשות פרעה, כפירוש רש"י בפסוק (לעיל מא, ט) ידק הכסא אגדל ממך, כמו כן מרדכי שיצא מבנימין, אף על פי שנתעלה, היה תחת רשות אחשורוש, כמאמר חכמינו ז"ל (מגילה יד, א) הכא אכתי עבדי אחשורוש אנן, עיין שם. זהו כוונת רבותינו ז"ל שרמזו לבנימין במה שנתן חמש חליפות שמלות, שמרדכי שיצא מזרעו שוה לו. מיעתה נראה לי, דכל מעשי שבטי י"ה הקדושים והטהורים סימן טוב לבנים (עי' תנחומא לך לך, ט; רמב"ן לעיל יב, ו), ויוסף רמז לגאולת מרדכי וישראל מהמן הרשע כו', כמו כן שמעון ולוי בהריגתם לשכם רמזו גאולת חנוכה מאומה הרשעה. דממש דומה לו, דכמו דגבי שכם היה

קצת על ידי מלחמה של שמעון ולוי, וישועת ה' עזר להם, כמו כן בחנוכה היה על ידי מלחמה של חשמונאי ובניו, והשם יתברך עזר להם למסור גבורים ביד חלשים כו', מה שאין כן בפורים לא היה שום סיוע התחתונים. ולהכי בחנוכה דהיה על ידי מעשה דשמעון ולוי בשכם, שהם גרמו בשכם לפעול שיהיה לבניהם ישועה כדומה לשכם, לכן היה בחנוכה הנס על ידי חשמונאי ובניו, דהיו כהנים שבאו משבט לוי, דכן בשכם היה לוי הלוחם, וגם כן במלחמת חנוכה היה אחד מבני מתתיהו שמו שמעון כנוצר בספר יוסיפון (פרק כו), שהיה כובש המלחמה על ידי שמעון כמו בשכם.

אלו:

1. פרשנו מדאי' כי יוסף לא היה פליט מצר'אי כי את תחת פרעה, כמה זה חסו' לו להדאי'?
2. מה ההשוואה עם מרדכי נותנת לו?
3. איך שמעון ולוי שייכים לצנין שכת'?
4. איך פרשנו קושר את שמעון ולוי לחנוכה?
5. מה לצאתו ההקדף היסודי בין חנוכה לפורים והאט יש לזה הפלכה הלכתית?

* * *